

Δρ Χριστίνα Αργυροπούλου, Επίτιμη
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου,
συγγραφέας

Αυτός κι Εαυτός, Γιώργος Κανόνης,

Εκδ. Οδός Πανός, 2021, σ. 206

Στο βιβλίο αυτό αφηγήσεις ρεαλισμού και μυθοπλασίας συνυφαίνονται αρμονικά και εκπλήσσουν με το εξαιρετικό εύρημα της υιοθεσίας ενός εκ των διδύμων αδελφών, με την όλη πλοκή και την τέχνη και τεχνική της γραφής του συγγραφέα Γιώργου Κανόνη.

Το βιβλίο συγκροτείται από εβδομήντα εφτά (77) αριθμημένα κεφάλαια, από το Παράρτημα και από το τελευταίο κεφάλαιο «Σημείωση

εσχάτη...», όπου εξηγείται «το άλλοθι» αυτής της συγγραφής ως αίτημα της μητέρας του Άλκη για να σωθούν οι ημερολογιακές σημειώσεις του. Ο συγγραφέας τις διασώζει με τη γραφή αυτού του βιβλίου. Αυτή η επιλογή θυμίζει το έργο *Η Ζωή Εν Τάφω* του Μυριβήλη, όπου δίνονται ως αφορμή της γραφής του τα γράμματα του στρατιώτη Κωστούλα. Ο Γ. Κανόνης αρχίζει την αφήγησή του από απλά και καθημερινά πράγματα, που στη συνέχεια γίνονται περίπλοκα, με πλαστοπροσωπίες, μεταμφιέσεις, εξομολογήσεις, επιστολές και διακειμένα. Αρχικά οι μικροϊστορίες των ηρώων κινούνται σε δύο παράλληλα κειμενικά σύμπαντα, το ένα σε πλάγια γραφή, τα οποία συναντώνται και γίνονται πολύπλοκα και ευρηματικά. Εμπεριέχονται στοιχεία αυτοβιογραφικά και μυθοπλαστικά, άριστα συνυφασμένα με την αριστοτεχνική γραφή του συγγραφέα, που κρύβει, που υπονοεί και αποκαλύπτει.

Στα πρώτα κεφάλαια παρουσιάζεται η ζωή του Όθωνα, οι ευκατάστατοι γονείς του, ο Τέλης και η πολύ μικρότερή του σύζυγος, τη Βαρβάρα. Ακολουθούν οι μικροϊστορίες τους (γνωριμία, γάμος, πλούτος), η προσπάθεια με τη βοήθεια του γιατρού για τεκνοποίηση και η λύση της υιοθεσίας, με τη σκηνοθετημένη εγκυμοσύνη λόγω των κοινωνικών αντιλήψεων. Ο τρόπος που αντιδρά το αντρόγυνο σε αυτή την ατυχία του και οι προσευχές τους αναδεικνύουν τον Γιώργο Κανόνη ως άριστο χειριστή της άμεσης γλωσσικής επικοινωνίας σε ύφος προφορικού και συχνά εξομολογητικού λόγου, με δόση χιούμορ, π.χ. «Μετά τη σιωπή του Υψίστου κάθε συζήτηση μεταξύ τους έληξε. Το αδικημένο ζευγάρι έφτασε στην απόφαση της υιοθεσίας. Άει στο διάολο— στην προκειμένη περίπτωση, το "διάολο" το είπαν — αφού δεν κάνεις τίποτε Εσύ, θα το κάνουμε εμείς, μόνοι μας!» (σ.17). Μετά από πολλά «αν», βρέθηκε το πολυπόθητο ζευγάρι, το οποίο είχε αποκτήσει δύο ολόιδια δίδυμα. Θα έδιναν, σύμφωνα με τον γιατρό, το «κατιτίς» στους βιολογικούς, μη εύπορους, γονείς, καθώς ο γιατρός: «ένα καλό πήγαινε να κάνει» (υποδήλωση ειρωνείας, σ.20).

Ακολουθούν η μικροϊστορία της άλλης οικογένειας των βιολογικών γονιών, η ψυχολογική κατάσταση της μητέρας Λίνας και η επιλογή του παιδιού για υιοθεσία με κλήρο. Ακούγονται οι ρήτρες της υιοθεσίας και κυρίως ότι δεν πρέπει να βλέπουν στο εξής «το παιδάκι τους». Στο άλλο νήμα της αφήγησης ο Τέλης και η Βαρβάρα πίστεψαν ότι ο Θεός τους έστειλε το όμορφο

μωράκι και είναι ευτυχισμένοι. Μάλιστα, ο Τέλης, πριν φύγουν από το Χαϊδάρι για τη μονοκατοικία τους στο Χαλάνδρι (οικονομικός δείκτης), έστειλε στους γονείς του παιδιού ένα πακέτο με χιλιάρικα. Στους φίλους είπαν ότι ήταν έγκυος η Βαρβάρα και γι' αυτό χάθηκαν τον τελευταίο καιρό, καθώς γέννησε: «στο ξένο νοσοκομείο το μεγάλο, με τους καλύτερους γιατρούς...» (ειρωνικό σχόλιο αφηγητή, σ. 25).

Ακολουθούν τρία κεφάλαια σε πλάγια γραφή που παρουσιάζουν τη μικροϊστορία του άλλου παιδιού εκ των διδύμων, σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση και πλάγια γραφή (παιδική ζωή στο δημοτικό, εργασία σε κομμωτήριο τα καλοκαίρια, γνωριμία με κ. Ντίμη και μεσιέ Μπερτράν, όλα δοσμένα από τη ματιά του παιδιού). Χαίρεται με τους επαίνους που εισπράττει ο μικρός Άλκη, καθώς μάθαινε γρήγορα τα πάντα. Έτσι είχε το πουρμπουάρ του και λίγα χρήματα από τους γονείς του για να παίρνει στο σχολείο κανένα κουλούρι από τον κ. Κώστα τον μονόχειρα, με τη μικροϊστορία του, και η ζωή του Άλκη έως τα φοιτητικά χρόνια. Στο κεφάλαιο δώδεκα σε όρθια γραφή είναι τριτοπρόσωπη η αφήγηση παρακολουθούμε το άλλο νήμα της αφήγησης, που εστιάζει στον κ. Τέλη, στην εργατικότητα του, στις συνήθειές του, που τις άλλαζε μόνον αν επρόκειτο να παρακολουθήσει τις σχολικές γιορτές του Όθωνα, που πήγε στα καλύτερα Κολλέγια και τα Ανώτατα Ιδρύματα και παντού άριστευε.

Επανέρχεται η αφήγηση στα παιδικά του χρόνια του Άλκη στη γειτονιά του τότε με τα αρώματα των εσπεριδοειδών, με τα παιχνίδια και τις σκανταλιές του και με τη νοσταλγία του ως ενήλικα όταν επισκέπτεται τον παιδότοπό του και τον βρίσκει αλλαγμένο. Μαθαίνουμε και για τη γνωριμία του συγγραφέα και αφηγητή με τον ψυχαναλυτή και ποιητή Ανδρέα Εμπειρικό, με επέκταση του χώρου, μέσα από την ανάμνηση εκείνων των συναντήσεων στη γειτονιά του. Έτσι γίνεται για τον αφηγητή η «οδός των ονείρων» του, όπως εκείνη των ασμάτων του Χατζηδάκη. Με συνειρμικές διασυνδέσεις μαθαίνουμε για τα δύσκολα οικονομικά της οικογένειάς του, σε αντίστιξη με τον υιοθετημένο αδελφό του, με τη συμβουλή της μάνας του, από την οποία ακούγεται το όνομά του, π.χ. «Άλκη, το νου σου στ' αυτοκίνητα και τους παλιανθρώπους». Μας εξηγεί ότι ποτέ δεν τους συνάντησε αυτούς, υπήρχαν μόνον ως άκουσμα (σ. 37). Ακόμα και τον Μπερτράν, τον επωνομαζόμενο «τοιούτο», που τον γνώρισε ως παιδί ήταν πιο κύριος από όλους τους άλλους, καλό αφεντικό και φίλος, ανατρέποντας έτσι τη ρατσιστική στάση της κοινωνίας. Ακολουθεί η μαθητική ζωή του, ήταν άριστος μαθητής, μόνο που οι γονείς του μεροκαματιάρηδες δεν τον καμάρωναν όπως άλλοι γονείς, που έσπευδαν σε κάθε τους εκδήλωση. Ο χώρος και τα πρόσωπα εμπλουτίζονται μέσα από τις φιλίες του Άλκη με τον Φοίβο, με τον Νεκτάριο από Βορειοηπειρωτική οικογένεια, με άλλον από την Αίγυπτο και με τον Θεοωρή από την Πόλη (ιστορικό στίγμα με τη συρρίκνωση του Ελληνισμού στις δεκαετίες του '50 και '60). Ακούγονται παιδικές σκανταλιές, παρελάσεις, αποδράσεις από τους εκκλησιασμούς, πάρτι με κορίτσια από τα Γυμνάσια Θηλέων και άλλα εφηβικά και στο κεφάλαιο είκοσι (20) φτάνει η αφήγηση στις εισαγωγικές εξετάσεις για το Πολυτεχνείο, η αποτυχία και η απόφαση για σπουδές στον Καναδά. Έτσι εισάγεται στην αφήγηση με φυσικό τρόπο ο πρωτότοκος αδελφός του που σπουδάζει στον Καναδά, ακολουθούν λεπτομέρειες για το ταξίδι, για τη νέα ζωή του στο Τορόντο του 1969 και για τις νέες εμπειρίες (κάπνισμα, έρωτας, Σχολή, νοσταλγία για την Ελλάδα, διαφορετικοί χαρακτήρες αδελφών κ. ά.). Ο μεγάλος είναι αφοσιωμένος στις σπουδές του, ενώ ο μικρός εστιάζει στις ακριβές επιλογές του και τον ενοχλεί, που ο αδελφός του δεν τα προσέχει αυτά (καλό ντύσιμο, επώνυμα παπούτσια και στυλό).

Στη συνέχεια παρακολουθούμε τη ζωή του Όθωνα (κεφ. 27), που αριστεύει στις σπουδές του, σε αντίθεση με τον Άλκη, που παίρνει πρώτος το πτυχίο του, που φεύγει στην Αμερική για μεταπτυχιακές σπουδές, αριστεύει και εκεί και έχει πετυχημένη ζωή σε όλα (κεφάλαια 35-

37). Συναντάμε, μάλιστα τον Όθωνα το 1995 με τα δύο παιδιά του στην Πεντέλη, παντρεμένο με τη Μάγδα. Η μάνα του, η Βαρβάρα, ζει και τον καμαρώνει, αλλά ως χήρα έχει οργανώσει τη ζωή της με τις φίλες της. Στα επόμενα κεφάλαια (28 έως και 34) επανέρχεται η αφήγηση στη ζωή του Άλκη στο Τορόντο, στις γνωριμίες του, καθώς είναι «Φοιτητής chemical engineer» (σ. 73), στη συμμαθήτριά του τη Μάριον, την «πλούσια λέτσα», που σε λιγότερο από έναν μήνα μετακόμισε στο δωμάτιό του, στις μουσικές επιλογές τους, στη γνωριμία με τους γονείς της και στο σχόλιό του ότι ένιωθε πως η Μάριον ήταν μια ξένη για εκείνον, που όπως άρχισε γρήγορα η γνωριμία τους έτσι και τελείωσε. Επισημαίνεται ότι οι επιδόσεις του ζευγαριού στο Πανεπιστήμιο χειροτέρευαν, ασχολήθηκε, όμως, με τον αθλητισμό και την εκμάθηση γαλλικών. Θυμάται ότι είχε έφεση στη μουσική, αλλά τα οικονομικά της οικογένειάς δεν επέτρεψαν να ασχοληθεί, όπως είχε συμβεί και με τον πατέρα του κατά τη Γερμανική Κατοχή, ο οποίος σταμάτησε το βιολί που έπαιζε από μικρός (ιστορικός και οικονομικός δείκτης). Μετά την αναδρομή στη ζωή του στην Αθήνα, επανέρχεται στο Τορόντο και δεν παραλείπει να αφηγηθεί την εμπλοκή του, όπως και της Μάριον, με τα ναρκωτικά από τους *Χαρλεάδες*- αν και ο αδερφός του τον είχε ειδοποιήσει-. Ήταν η εποχή των δοκιμών, των επαναστάσεων και των τατουάζ. Αποφασίζει να αφήσει και τη Σχολή του, έχει ήδη χωρίσει με τη Μάριον, σκέφτεται την επιστροφή στην Ελλάδα, σπουδές στη δικηγορία ή τη σκηνοθεσία. Τελικά τον κερδίζει η δημοσιογραφία και η συγγραφή (κεφ. 38-40).

Ο συγγραφέας χειρίζεται πολύ καλά τον χρόνο, τον ανοιγοκλείνει σαν ακορντεόν και τον τόπο τον διευρύνει ή εστιάζει σε λεπτομέρειες (χρονότοπος). Η αφήγηση επανέρχεται στον Όθωνα και τη Μάγδα (κεφ. 41), στη νοσταλγία του αδελφού του για την Αμερική, όπου θεωρεί ότι τα παιδιά του δεν θα κινδυνεύουν εκεί από τα ναρκωτικά και το AIDS (σαρκασμός). Μάλιστα με ένα flash back παρακολουθούμε τη ζωή του Όθωνα στο δημοτικό, όπου ντρεπόταν για τον υπερήλικα μπαμπά του, καθώς τον πείραζαν οι συμμαθητές, αλλά το ξεπερνούσε διότι είχε ό,τι δώρα ήθελε. Καμάρωνε, όμως, τη νέα και όμορφη μαμά του. Εντωμεταξύ, από το κεφάλαιο 44 σε όρθια γραφή φαίνεται ότι τα δύο νήματα των διδύμων θα συναντηθούν. Η Λίνα, η βιολογική τους μητέρα, είχε χάσει τον σύζυγό της και ζούσε με τον Άλκη. Ο μεγάλος ήταν καθηγητής στην Αμερική, τους βοηθούσε οικονομικά, αλλά αφότου παντρεύτηκε δεν ήθελε ο Άλκης να τον επιβαρύνουν. Η πεζή κάπως αφήγηση αποκτά ενδιαφέρον με το εύρημα του ονείρου της Λίνας ότι δύο βρέφη βρίσκονται στη λίμνη και το ένα ζητά να κρατηθεί από το άλλο, αλλά το ένα καταφέρνει να βγει από τη λίμνη. Η Λίνα ταραάζεται, θυμάται τον δίδυμο γιο της, έχει τύψεις, τρομάζει. Ο εφιάλτης την ξύπνησε, θυμάται τους όρκους που είχε δώσει κατά την υιοθεσία, σαράντα πέντε χρόνια πριν, σκέφτεται το υιοθετημένο παιδί της, αγωνιά αν θα πρέπει να μιλήσει στον Άλκη, τελικά τον ενημερώνει και του ζητάει να ψάξει για τον δίδυμο αδελφό του. Αγωνία και ένταση δημιουργείται στην οποία εμπλέκεται ως άνθρωπος και ο αναγνώστης. Έτσι, η αφήγηση αποκτά νέα κορύφωση και πλοκή. Ο Άλκης δίνει υπόσχεση που, όμως, δεν θα τηρήσει. Η λύση θα επιβραδυνθεί, σύμφωνα με την ανάγκη της πλοκής. Τα δύο νήματα της αφήγησης γίνονται σταδιακά ένα, με κορυφώσεις και αγωνίες, με ψυχολογικές εντάσεις και με ευρηματικά μέσα η ιστορία οδηγείται σε επίπονη κάθαρση.

Ακολουθεί η αναζήτηση του αδελφού, με κλειδί τον μανάβη της γειτονιάς του Όθωνα, που περνάει τον Άλκη για τον Όθωνα, διότι ήταν ολόιδιοι. Έτσι εξηγείται και ο τίτλος, αλλά και το πώς ένιωσε ο Άλκης ως ίδιος με τον άγνωστο άλλο του εαυτό, τον οποίο είδε σε επόμενη επίσκεψη στη γειτονιά του και τον θαύμασε, «Πήγαινε στο ιατρείο μας!» (σημειωτική του «μας», σ. 127). Με την επανανάμνηση ο αφηγητής θυμάται την Έλενα στη Λουιζιάνα, ενδοσκοπείται κατά το μπάνιο του (συνειρμοί) και θέλει να γίνει ο «Άλλος Άλκης» (σ. 130). Αποφασίζει να μιλήσει στον αδελφό του και καταστρώνει το σχέδιό του. Θα συναντηθούν στο

ιατρείο, σχέδια, πλοκή, αγωνία, όλα συνυπάρχουν, διάφορες άλλες σκέψεις απορρίπτονται, τελικά αποφασίζει μόνος του να συναντηθεί με τον Όθωνα, στοιχεία που εξάπτουν τη φαντασία του αναγνώστη. Στο κεφάλαιο 56 γίνεται η συνάντηση στο ιατρείο., ο Όθων ρωτάει πολλά για τη μάνα τους, σαν να ζήλευε τον Άλκη που μεγάλωσε μαζί της και πολύ εύστοχα σχολιάζει ο συγγραφέας: «Δε σου λείπουν όσα δεν έχεις εσύ αλλά όσα έχει ο άλλος!» (σ. 145). Ακολουθούν δύο κεφάλαια με τις σκέψεις του Άλκη για τον αδελφό του, που είναι με πτυχία και πολύ πετυχημένος και αναλογίζεται αν και κατά πόσο είναι ευτυχισμένος. Στοχάζεται πάνω στην ευτυχία και τη δυστυχία, επιβραδύνοντας την εξέλιξη του έργου. Ο συγγραφέας ως παντογνώστης αφηγητής μας δίνει τις σκέψεις του Όθωνα, όταν γνωρίζει την όμορφη φίλη του Άλκη, την Έλενα, με την οποία απατάει τη γυναίκα του. Ήδη έχει μπει το νερό στο αυλάκι για το επόμενο εύρημα του συγγραφέα, την ανταλλαγή γυναικών.

Στα κεφάλαια 62 έως και 63 τίθεται σε εφαρμογή το νέο σχέδιο τους, ανταλλάσσουν ρόλους, ο ένας γίνεται ίδιος με τον άλλο και ενδυματολογικά, συζητούν όλες τις λεπτομέρειες για τον έγγαμο βίο του Όθωνα ώστε η Μάγδα και τα παιδιά να μην αντιληφθούν κάτι, ούτε και η μάνα τους (μεταμφίεση). Η μεταμόρφωση πετυχαίνει, με επιτυχία εφαρμόζεται και από τους δύο το σχέδιο, έτσι για ένα μήνα ο Όθων βλέπει τη βιολογική του μητέρα ως Άλκης. Η αφήγηση εμπλουτίζεται με τους εσωτερικούς μονολόγους των κειμενικών ηρώων. Στη μητέρα Βαρβάρα αποκαλύπτονται, η οποία συμπαθεί τον Άλκη. Τελικά αποφασίζουν να διορθώσουν όλο αυτό το λάθος και να δώσουν λύση, με νέες επινοήσεις, επιρρίπτοντας ευθύνες στον Παντοκράτορα Κύριο, που τους έπλασε ίδιους. Αυτή, όμως, έρχεται με επώδυνο τρόπο, καθώς μαθαίνουμε στο Παράρτημα ότι ο Άλκης σκοτώθηκε σε τροχαίο. Εκεί γίνεται και η αποκάλυψη του Όθωνα στη βιολογική μητέρα του. Ο ίδιος νιώθει παράξενα ως όμοιος με τον αδελφό του είναι ζωντανός και πεθαμένος (ψυχολογική οπτική).

Αξίζει να προστεθεί ότι ο συγγραφέας μας εξέπληξε άριστα με αυτό του το μυθιστόρημα, που μας οδηγεί αριστοτεχνικά σε τόσες ανατροπές, αγωνίες, μεταμφιέσεις και δραματικές καταστάσεις και του αξίζουν πολλά μπράβο. Τέλος, το βιβλίο έχει εξαιρετική εκδοτική παρουσία από τις εκδόσεις *Οδός Πανός*, με τον υπέροχο ζωγραφικό πίνακα του Δημήτρη Κανόνη. Είναι ένα βιβλίο που αξίζει να το διαβάσει ο καθένας, θα μάθει, θα στοχαστεί και θα δει ότι η ζωή σκηνοθετεί ερήμην μας. Πολλά συγχαρητήρια στον Γιώργο Κανόνη για αυτό και τα άλλα βιβλία του, με τα οποία εμπλουτίζει τα ελληνικά μας γράμματα.

Γλυφάδα, Μάιος 2022